

Pr. Drd. Bogdan Lupaștean-Barfă

Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

MITROPOLITUL BARTOLOMEU ANANIA - PEDAGOGUL DUMNEZEIEȘTI SCRIPTURI¹

Abstract: *There is a saying in the popular language that hides a lot of truth, namely 'life beats the movie', that is, it is much more complex and full of unforeseen and suspense than any well-thought-out and ticked-off scenario, be it theater or film, so that the implacable reality of everyday life rises above all human expectations and perceptions. The present study wants to be an incursion into the life of metropolitan Bartolomeu Anania, the way in which he translated the Holy Scripture into the Romanian language and various differences of a translational nature in relation to Psalm 142 and the passage from the Gospel according to Jn (10:1-18).*

Keywords: *metropolitan Bartolomeu Anania, Holy Scripture, biblical hermeneutics, biblical versions, homiletics*

Motto:

„comparasem viața lui cu o cascadă. Doar că ea se revărsase spre cer. Cu omenescul, deznădejdea și încrederea ei. Dacă ai avut norocul să ascuți această Niagară de spirit, n-o mai poți uita”².

¹ Studiul de față a fost publicat inițial, într-o formă ușor modificată, în: *Tabor*, XIV (2020), 4, pp. 21-34.

² Pr. Alexandru STĂNCIULESCU-BÂRDA (ed.), *Amintiri despre titani. Mitropolii Antonie Plămădeală, Bartolomeu Anania și Nestor Vornicescu*,

Există în limbajul popular o zicere care ascunde mult adevăr, și anume „viața bate filmul”, adică viața este mult mai complexă și plină de neprevăzut și suspans decât oricare scenariu bine gândit și ticluit, fie el de teatru sau de film, așa încât realitatea implacabilă a vieții de zi cu zi se ridică deasupra tuturor așteptărilor și percepțiilor omenești.

În acest mod am putea descrie și trecerea prin viață a vrednicului oștean Bartolomeu Valeriu Anania, care se constituie într-un veritabil manual (îndreptar) pedagogic, din care se pot extrage oricând lecții aplicabile și în cazul trăirilor noastre cotidiene. Chiar dacă nu a fost un pedagog în adevăratul sens al cuvântului (scrieri pedagogice, cateheze sau o carieră îndelungată în slujba „catedrei” etc.), experiența vieții sale tumultuoase, opera literară și teologică îl plasează în lungul șir al cateheților pedagogi români creștini-ortodocși (Vasile Băncilă, Nicolae Iorga, G.G. Antonescu, Vasile Pârvan, Onisifor Ghițu, Petre Țuțea, Teodor M. Popescu, Simion Mehedinți Soveja, părintele Mihail Bulacu, părintele Dumitru Călugăr, părintele Ilarion Felea etc.).

Succintă incursiune cronologică

Încă nu împlinise 20 de ani și îl găsim în vara anului 1940 „cochetând” pentru întâia oară cu învățământul, cu pedagogia: pentru a-și asigura cele necesare pentru un an de studiu la Seminarul Central din București, oferea lecții copiilor din familii cu posibilități materiale³. Vârsta de aproape 20 de ani (21 ianuarie 1941) îl surprinde pe tânărul Anania la Tribunalul din București, unde obținea „ordonanță prezidențială” pentru înființarea unei reviste lunare, numită

Ed. Cuget Românesc, Bârda, 2017, p. 113.

³ Valeriu ANANIA, *Memorii*, Ed. Polirom, Iași, 2008, pp. 15, 17.

*Dacia Rediviva*⁴, întreținută exclusiv din banii unui grup restrâns de prieteni, dintre care, bineînțeles, făcea parte și Valeriu Anania, care-și aducea obolul său cu ajutorul meditațiilor ținute chiar și în internatul seminarului⁵. Pe la începutul anului 1943 tânărul Anania se întâlnește cu părintele Tătărâm (preot din mahalaua Mărțișorului și profesor la Școala Normală de fete „Elena Doamna”), care căuta un suplinitor pentru postul său atâta vreme (două luni) cât era plecat în concediu. Așa se face că Valeriu a acceptat propunerea și, în tot acest timp, a predat religia la toate clasele acelei școli, adeseori, potrivit propriei mărturii, simțindu-se stânjenit de faptul că era singurul bărbat din cadrul corpului didactic⁶. Anul 1946, după cum știm, a fost unul de cotitură în viața monahului Bartolomeu, întrucât, pe un val de simpatie, și-a asumat conducerea grevei studențești clujene. În plus, îl hărțuia gândul dacă unul ca el mai poate fi numit călugăr⁷. Și aici, la Cluj-Napoca, cu sprijinul domnului Vătășescu, secretarul general al Universității la acea vreme, s-a angajat ca în fiecare seară să facă lecții cu un băiețel dintr-o familie avută în schimbul cinei⁸. Acest an „blestemat” sau „binecuvântat” a declanșat un lung șir de arestări, de mai lungă sau mai scurtă durată, toate culminând cu „lovitura de grație” din 1958, când a fost întemnițat pentru 25 de ani, dintre care, din mila lui Dumnezeu, a ispășit doar șase și câteva luni.

Această viață chinuită, de fugar perpetuu, de „om-fișă”, de „om-dosar” nu l-a împiedicat să-și exerseze talentul pedagogic și să reverse

⁴ V. ANANIA, *Memorii*, p. 23.

⁵ V. ANANIA, *Memorii*, p. 24.

⁶ V. ANANIA, *Memorii*, p. 49: „Am mai aflat că elevele dintr’ă opta căutau acces conspirativ la condica de prezență spre a afla numele noului profesor, sub barba căruia începuseră să-l bănuiască pe poetul Anania de la Seminarul Central, faimos pe vremea când fetele de la «Elena Doamna» făceau serbări comune cu seminariștii”.

⁷ V. ANANIA, *Memorii*, p. 128: „Mă uitam în oglindă și mă întrebam când anume mă travestisem: acum sau mai demult, la Mănăstirea Antim?”.

⁸ V. ANANIA, *Memorii*, p. 108.

din preaplinul îndelungatelor sale acumulări celor din jurul său, așa cum va dovedi peste ani, când va ajunge pe scaunul arhiepiscopal de la Cluj. Afirmăm aceste lucruri având convingerea că mulți dascăli sunt pregătiți din punct de vedere intelectual, dar prea puțini reușesc să-i convingă pe cei cărora le predau o materie sau alta. Acesta a fost unul dintre punctele forte ale pedagogului Bartolomeu Anania care îl recomandă, în ciuda micilor sale „minusuri” de natură profesională (administrativă). Avea chemare ca pedagog, avea har!

După propriile confesiuni, la Baia de Arieș (1947) a predat „fizi-co-chimicele și științele naturale”, la Gimnaziul mixt „Petru Șpan”. Către sfârșitul anului și-a descoperit talentul regizoral prin punerea în scenă a unei piese de Shakespeare, *Femeia îndărătnică* (sau *Scorpia neîmblânzită*)⁹, în cadrul serbării finalului de an școlar.

Un alt moment de răscruce în viața lui Bartolomeu Anania a fost, după cum bine știm, întâlnirea cu părintele patriarh Justinian Marina (1948), care a exploatat, atât cât s-a putut în acele vremuri tulburi, extraordinarul potențial al vrednicului monah prin câteva „ascultări” menite să revigoreze întrucâtva învățământul preoțesc pe câteva paliere distincte: inspector patriarhal pentru învățământul religios (1949-1950)¹⁰; profesor-asistent la Institutul Teologic din București (la catedra de Istorie Bisericească Universală a profesorului Teodor M. Popescu, cu toate că și-ar fi dorit-o pe cea de Omiletică

⁹ V. ANANIA, *Memorii*, pp. 148, 150.

¹⁰ V. ANANIA, *Memorii*, pp. 186-187: „Patriarhul inițiasă un plan foarte larg asupra învățământului bisericesc: reorganizarea seminariilor teologice și a școlilor de cântăreți, înființarea seminariilor și școlilor monahale. Aria mea de activitate era țara întreagă (din care am exceptat, totuși, Clujul), așa încât acelei funcțiuni îi datorez cunoașterea aproape a tuturor mănăstirilor și schiturilor din România, precum și o mulțime de oameni. Alergam mult, mi se părea că lumea începe și se sfârșește cu mine; patriarhul se arăta mulțumit de zelul meu și-mi aproba toate propunerile”.

și Catehetică¹¹); decan și profesor de Omiletică al Centrului de studii (cursuri de Îndrumări Misionare și Sociale) pentru preoți, de la Curtea de Argeș¹²; bibliotecar la Biblioteca Palatului Patriarhal¹³ (timp de șase ani¹⁴). Așadar, „dacă – potrivit viziunii lui Borges – eternitatea este o infinită bibliotecă, directorul ei va fi, în mod cert,

¹¹ V. ANANIA, *Memorii*, p. 199: „Seara aveam să aflu o nouă surpriză: la propunerea patriarhului, Sinodul mă avansase profesor-asistent la Institutul Teologic, lăsându-mi libertatea de a-mi alege singur catedra. Saltul era mult peste tot ce aș fi putut visa. Oricum, n’ăș putea spune că o carieră universitară nu ar fi fost una dintre dorințele mele secrete [...]. Mă simțeam apt pentru catedra de Omiletică și Catehetică, dar mă izbeam de o mare dificultate morală: titularul acestei catedre era preotul George Cristescu; cu el mă aflam în termeni buni, dar acesta era cunoscut ca un mare și bătaios adversar al patriarhului”; „Nu pot trece peste capitolul vieții mele universitare fără să mă opresc, cât de cât, asupra serbărilor de Crăciun, pe care le-am dat cu studenții pe scena Institutului Teologic [...]. Și nu am întrebat pe nimeni și am pregătit piesele și am ridicat decorurile și, înainte de vacanța Crăciunului, am dat șase spectacole (o adevărată microstagiune), seară de seară, cu sala arhiplină (600 de locuri), în aplauzele și lacrimile de entuziasm ale spectatorilor care avuseră norocul să încapă [...]. Ele au continuat până la arestarea mea din 1958”.

¹² V. ANANIA, *Memorii*, p. 206: „Timp de șase luni am condus cursurile de la Curtea de Argeș – două serii de câte două sute – și nu am primit de la nimeni instrucțiuni de politizare. Personal, predam Omiletica și țineam seminariile zilnic, imediat după slujba Liturghiei; am ținut o singură prelegere de Istorie Bisericească – prevăzută de program – cu un subiect din epoca Bizanțului și a Cruciadelor”.

¹³ V. ANANIA, *Memorii*, pp. 210-239: „am început recatalogarea cărților, de la cota unu, odată cu recondiționarea manuscriselor și a cărților rare”; „înzestrasem biblioteca cu mai multe enciclopedii [...] și astfel am adus la Patriarhie un jeep încărcat cu tomuri extrem de prețioase, cumpărate, prin aproape totală ignoranță a depozitarilor, la prețuri ridicole”.

¹⁴ Bartolomeu Valeriu ANANIA, „Biserica m’ă chemat sub drapel, pe mine, bătrânul oștean”, în Bartolomeu Valeriu ANANIA, *Arhiepiscopul Clujului, Apa cea vie a Ortodoxiei*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, p. 9: „Trecând prin această sală de mii și zeci de mii de ori, am lucrat, timp de șase ani, ca bibliotecar. Acolo era ușa biroului meu, iar cărțile pe care le vedeți în rafturile acelea au fost așezate, toate, una câte una, cu mâna mea; este colecția de carte veche românească a bibliotecii noastre, una din cele mai bogate, care rivalizează cu cea de la Academie”.

părintele Anania, odihnindu-se între cuvintele vieții veșnice de toată neodihna de pe pământ”¹⁵.

Deprinderea de a educa cu orice preț, oricând și indiferent de condiții, nu l-a părăsit nici în perioada cruntă a detenției (1958-1964), unde „seminariile clandestine din penitenciare au fost, alături de fervoarea credinței, unicele metode ale supraviețuirii într-un univers concentraționar în care păcatul dădea măsura harului mai mult ca oriunde”¹⁶. Așa s-a născut volumul *Amintirile peregrinului apter* în spațiul închisorii de la Jilava, unde se aflau mai mult de patruzeci de intelectuali, „care reușiseră să-și biruie spaima și să dea sens suferinței cu ajutorul unor prelegeri, conferințe sau povestiri sau prin poeziile comunicate prin morse, pe țeava caloriferului”¹⁷, împlinindu-se „educația morală a celor condamnați”¹⁸, căci așa cum amintea de foarte multe ori, ulterior, mitropolitul Bartolomeu, credința și cultura au fost două arme de supraviețuire, în fapt „singurele spații pe care temnicerii nu le puteau controla”¹⁹. Cu toate că aceste arme au fost întru totul defensive, ele au avut darul de a educa prin bucuria de a-ți bucura semenii²⁰.

¹⁵ Ion BUGA, „Părintele Anania – o amintire care ne cheamă mereu în viitor”, în vol. *Trăitor în Duh și purtător de Duh. Antologie de texte despre Bartolomeu Valeriu Anania*, Ioan St. LAZĂR (ed.), Ed. Rotipo, Iași, 2016, p. 92.

¹⁶ Teodor BACONSKI, „Părintele Anania”, în vol. *Logos. Înalt Prea sfințitul Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, Pr. Ștefan ILOAIE, Radu PREDĂ (eds), Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2001, p. 211.

¹⁷ Doina POLOGEA, *O fereastră spre sacru. Introducere în opera lui Bartolomeu Valeriu Anania*, Ed. Limes/Renașterea, Cluj-Napoca, 2018, p. 22.

¹⁸ D. POLOGEA, *O fereastră spre sacru...*, p. 23.

¹⁹ *Mitropolitul Bartolomeu, Corupția spirituală. Texte social-teologice*, Bogdan IVANOV, Radu PREDĂ (eds), în coll. *Universitas*, vol. 13, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011, p. 168.

²⁰ *Mitropolitul Bartolomeu, Corupția spirituală. Texte social-teologice*, p. 152.

Experiența anilor grei de temniță²¹ au consolidat în sufletul mitropolitului Bartolomeu concepția vechi și nou testamentară că Dumnezeu învață oamenii și prin intermediul „suferinței”. Și cum, în cadrul procesului educațional, ne raportăm adeseori la modele, mitropolitul Bartolomeu poate fi socotit o astfel de pildă, care și-a asumat suferința, a trăit-o cu demnitate și, mai ales, a înțeles-o, mărturisind-o smerit în dese rânduri prin predicile și conferințele sale²², dar nu ca pe o realizare a vieții, ci, mai mult, ca pe o spălare a patimilor. Mărturisea, într-un interviu realizat de Mircea Gelu Buta, că suferința este un accident în viața tumultuoasă a omului, nefiind creația lui Dumnezeu nicidecum, ci mai degrabă ea ar ține de o „antologie a răului”:

„Toți în viață suferim, mai mult sau mai puțin, de o boală, de un necaz, de singurătate, de bătrânețe, de plictiseală uneori, de trădarea unui prieten. Este o deosebire între o suferință și o altă suferință. O suferință pe care o ai și pe care nu o accepți și pentru care te plângi și lui Dumnezeu și te plângi și oamenilor și pe care o suporti cu greu și care te chinuiește. Este o suferință acumulată. Ne chinuiește. Dacă însă este asumată, te va liniști [...]. Îți spun aceasta în urma unei lungi experiențe, pentru că sunt un om bătrân și în viață am trecut prin multe, prin foarte multe, dintre care nu puține au fost suferințe. Important este ca, din clipa când începi să ți-o asumi, să zici: suferința este a mea, aceasta este crucea mea, pe care o port pentru că și Iisus a purtat-o. El pentru păcatele noastre, eu pentru păcatele mele. El pentru că a jertfit ceva, eu pentru că vreau să jertfesc ceva.

²¹ Ioana DIACONESCU, „Rugul aprins”. *Studii și documente despre exterminare și supraviețuire*, Fundația Academia Civică, București, 2018.

²² A se vedea mesajul mitropolitului Bartolomeu la „Forumul bolnavilor de cancer și al familiilor lor”, care a fost găzduit joi, 17 iunie 2010, de Institutul Francez din București și este organizat de Asociația Franceză de ajutor medical pentru români, patronat de Președinția României și Ambasada Franței la București, intitulat „Suferința asumată” (în vol. *Mitropolitul Bartolomeu, Corupția spirituală. Texte social-teologice*, pp. 349-352).

El pentru că a iubit ceva, i-a iubit pe oameni, iar eu pentru că îmi iubesc semenii mei. În acea clipă suferința nu-ți mai este străină, ci este asumată și acceptată, ea devine suportabilă și chiar se preface în bucurie. Ți-o spune un om cu mâna pe inimă”²³.

Chiar dacă între anii 1955-1956 conducătorii Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America nu au reușit să ducă la îndeplinire dorința de a-l avea pe părintele Bartolomeu în slujba arhiepiscopiei pentru că a intervenit nedorita arestarea din '58, acest lucru s-a realizat imediat după eliberarea din temnița Aiudului (1 august 1964). Astfel, vreme de 11 ani (1964-1975) a lucrat în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Americane, deținând mai multe funcții²⁴, dintre care amintim aici pe aceea care a implicat pe alocuri și calitatea de pedagog, și anume conducătorul Departamentului de publicații (reviste – *Noi, Credința* –, cărți, broșuri etc.), precum și misiunea neobosită pe teren.

Revenit pe meleagurile natale, de care sufletește nu s-a putut desprinde nici pe patul de moarte, i se încredințează o nouă misiune cu specific eminamente pedagogic, dar și administrativ, director al Editurii Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, pe care a onorat-o cu o fructuoasă activitate timp de

²³ „† Bartolomeu Valeriu Anania, Liturghia suferinței și a morții”, Mircea Gelu BUTA (eds), în: *Renașterea*, XXII (2011), 4, p. 8.

²⁴ *Mitropolitul Bartolomeu, Corupția spirituală. Texte social-teologice*, p. 201: „Am lucrat 10 ani în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America și Canada, ca secretar eparhial, consilier cultural, secretar general al Congresului bisericesc, director al Cancelariei eparhiale, director al Departamentului Publicațiilor, reprezentant al relațiilor interbisericești. Am fost membru în două comisii ale Conferinței permanente a Episcopilor ortodocși din America de Nord și de Sud, și anume: Comisia Ecumenică și Comisia de Studii și Proiecte, împreună cu cunoscuții profesori Alexandre Schmemmann și John Meyendorf [...]. A trebuit să accept să devin preot, tot acolo, din motive misionare și fatalmente a trebuit să accept și rangul de arhimandrit pe care mi l-a acordat Sfântul Sinod”.

șase ani (1976-1982), când s-a pensionat, retrăgându-se, așa cum se știe, la Mănăstirea Văratec, cea cu „porțile larg deschise spre cer” (Nicoleta Pălimaru). La inițiativa părintelui Bartolomeu și cu binecuvântare patriarhală și sinodală, în aceasta perioadă s-au editat ori reeditat câteva volume esențiale pentru teologia și învățământul teologic românesc: *Viețile Sfinților* de Dosoftei, *Mărturisirea Ortodoxă* pentru Arhiepiscopia Misionară (1977)²⁵; demararea colecțiilor *Părinți și Scriitori Bisericești*, *Biblioteca Teologică*, *Arta creștină*²⁶, *Noul Testament*, corectarea manualelor de teologie ortodoxă atât pentru seminarii, cât și pentru institute teologice etc.

Așadar, o viață de om în care, la prima vedere, nu găsim prea multe legături cu educația, cu pedagogia, dar care, pe lângă faptul că, în sine, reprezintă o lecție pentru fiecare dintre noi, dacă o vom cerceta cu de-amănuntul, descoperim suficiente elemente pentru definirea statutului de „pedagog creștin-ortodox” al „omului-fișă”, Bartolomeu Valeriu Anania. Ne oprim aici, la momentul pensionării și al retragerii sale la Mănăstirea Văratec, cu incursiunea cronologică în activitatea pedagogică a părintelui Bartolomeu, urmând ca paginile următoare să le dedicăm punctual, aplicat uneia dintre cele mai însemnate realizări pe tărâmul pedagogiei, după instalarea în vrednicia de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, și anume: traducerea, diortosirea și adnotarea textului Sfintei Scripturi.

Sfânta Scriptură - ediția jubiliară - capodoperă a pedagogiei

Noutatea versiunii Bartolomeu Anania nu este aceea de a fi încă o traducere ori diortosire adăugată celor existente, pentru că, de altfel, nici autorul nu și-a propus acest lucru, convins fiind de faptul că

²⁵ Valeriu ANANIA, *Jurnale I (1965-1985)*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018, p. 82.

²⁶ V. ANANIA, *Jurnale I (1965-1985)*, p. 96; V. ANANIA, *Memorii*, pp. 633-635.

„o traducere a Bibliei în limba unui popor numai o singură dată se realizează”²⁷. După propria-i mărturie, mitropolitul Bartolomeu a optat pentru o variantă de mijloc (între literaturizare și juxtalinearitate) în care atât teologul, cât și literatul să coexiste într-o deplină armonie, oferind cititorilor „un text suficient de fidel, spre a permite exegeza, și suficient de frumos, spre a fi lecturat cu plăcere”, ajungând, printr-o frecventă citire, în văzduhul lui „a cunoaște” deasupra lui „a ști” și „a înțelege”, acolo unde „cuvintele redevin Cuvânt (Logos) și eternitatea te îmbie la viață”²⁸, pentru că „viața veșnică aceasta este: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis” (Ioan 17, 3).

Astfel, „marea reușită a prezentei versiuni a traducerii este limba română în care se prezintă [...]. Oricine poate constata că nu a rămas niciun verset care să nu fi trecut prin filtrul filologic extrem de exigent al autorului”²⁹. Este cu adevărat impresionantă rigoarea cu care se respectă exigențele scrierii și exprimării românești autentice, „principalul aport original constând tocmai în subtilități lingvistice reinterpretate într-o lumină inedită de autor”³⁰. Totul este pus sub semnul rânduiei și omenești, dar, în special, celei dumnezeiești: semnele de punctuație sunt folosite din belșug și aproape că nu ne putem obișnui cu ele după ce în edițiile precedente lipseau pe alocuri cu desăvârșire; valorificarea topicii cuvintelor sau a propozițiilor în cadrul exprimării frastice atât de generoasă în limba română pentru a da sens cât mai apropiat vorbirii sau scrierii inițiale;

²⁷ Stelian TOFANĂ, „Bartolomeu Valeriu Anania – o pagină de istorie și teologie scrisă la Cluj”, în: *Tabor*, V (2011), 1, p. 68.

²⁸ † Bartolomeu Valeriu ANANIA, „Cuvânt lămuritor asupra Sfintei Scripturi...”, p. 8.

²⁹ Constantin COMAN, „Arvună pentru o nouă traducere integrală a Bibliei în limba română”, în vol. *Logos. Înalt Prea sfințitul Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, p. 109.

³⁰ Lucian Vasile BĂGIU, *Valeriu Anania. Scriitorul*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2006, p. 367.

îmbunătățirea vocabularului Sfintei Scripturi, fie prin folosirea unor neologisme, fie prin reactivarea unor cuvinte înlăturate de-a lungul anilor din limbă.

„Traducerea Înalt Prea Sfinției Sale Bartolomeu, fiind rodul pipăirii cuvântului, este o lucrare ce păstrează și transmite dimensiunea transcendentă a obiectului subiect al revelației, prezentându-ne-o printr-un lexic actual, revendicator pentru meditare și nu doar pentru lectură, și care, astfel, te fură și-ți așază ființa în revelarea Celui pururea transcendent. Cuvintele alese din vocabularul românesc sunt cele care se apropie de forma desăvârșită prin aceea că nu determină o muncă suplimentară de găsire a sensului propriu dintr-un câmp semantic stufos. Acest fapt generează apropierea textului de forma unui *cantatio* ce răpește inima, nu doar mintea, pentru adevăr și lumina inițială”³¹.

Pentru argumentarea celor expuse mai sus, fără pretenția unei abordări exhaustive a subiectului, ne-am propus ca în următoarele rânduri să vă semnalăm câteva îmbunătățiri stilistico-pedagogice pe care mitropolitul Bartolomeu le aduce textului unui psalm destul de cunoscut din cadrul slujbei Utreniei, a sfințirii celei mici a apei sau a Paraclisului Maicii Domnului, *Psalmul 142* („Doamne, auzi rugăciunea mea”), și a unui pasaj extraordinar de emoționant al Noului Testament, Iisus Hristos – „Păstorul cel bun” (*Ioan* 10, 1-18). Metoda aleasă, cea comparativă, ia ca termen de comparație actuala variantă sinodală a Sfintei Scripturi, cu speranța că vă vom incita pentru noi interpretări și înțelegeri în „Duh și adevăr” nu numai ale acestor texte, ci și a întregului corp al Bibliei jubiliare. Este necesar a preciza faptul că alegerea textelor scripturistice propuse

³¹ Ioan CHIRILĂ, „Arhiepiscopul Bartolomeu, un om cuprins prin tâlcuire în dulceața și lumina Revelației”, în vol. *Logos. Înalt Prea sfințitul Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani*, p. 114.

ca exemplu în demonstrarea spuselor noastre ne aparține, acestea putând fi considerate de cititor ca pasaje apropiate (dragi) sufletului nostru, de altfel singurul criteriu care a stat la baza acestei selecții.

Psalmul 142 - imagine a stilului

Pentru început, vă vom prezenta ambele versiuni, convenind asupra unor abrevieri care ne vor ajuta pe parcursul excursului nostru: versiunea Bartolomeu Anania și versiunea oficială a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În același mod vom proceda și în cazul celei de-a doua analize.

Versiunea Bartolomeu Anania	Versiunea sinodală
1. Doamne, auzi rugăciunea mea, întru adevărul Tău ascultă-mi cererea, întru dreptatea Ta auzi-mă!	1. Doamne, auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea, întru credințioșia Ta, auzi-mă, întru dreptatea Ta.
2. Și să nu intri la judecată cu robul Tău, că'n fața Ta nimeni din cei vii nu va fi drept.	2. Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta.
3. Că vrăjmașul mi-a prigonit sufletul, cu tălpile calcă pe viața mea; așezatu-m'a în întuneric ca pe morții cei din veac,	3. Vrăjmașul prigonește sufletul meu și viața mea o calcă în picioare; făcutu-m-a să locuiesc în întuneric ca morții cei din veacuri.
4. și s-a mâhnit întru mine duhul meu, întru mine inima mi s-a tulburat.	4. Mâhnit e duhul în mine și inima mea încremenită înlăuntrul meu.
5. Adusu-mi-am aminte de zilele cele de odinioară, la toate lucrurile Tale am cugetat la faptele mâinilor Tale am gândit.	5. Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult; cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale m-am gândit.

Versiunea Bartolomeu Anania	Versiunea sinodală
6. Spre Tine mi-am întins mâinile; Sufletul meu era însetat după Tine ca un pământ fără apă.	6. Întins-am către Tine mâinile mele, sufletul meu ca un pământ însetoșat.
7. Degrab auzi-mă, Doamne, duhul meu a slăbit; să nu-ți întorci fața de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se pogoară în groapă.	7. Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-ți întoarce fața Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt.
8. Fă să aud dimineața mila Ta, că în Tine mi-am pus nădejdea. Fă-mi cunoscută, Doamne, calea pe care voi merge, că la Tine mi-am ridicat sufletul.	8. Fă să aud dimineața mila Ta, că la Tine îmi este nădejdea. Arată-mi calea pe care voi merge, că la Tine am ridicat sufletul meu.
9. Scapă-mă de vrăjmașii mei, Doamne, că la Tine am alergat să scap.	9. Scapă-mă de vrăjmașii mei, că la Tine alerg, Doamne.
10. Învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeuul meu. Duhul Tău cel bun mă va călăuzi la pământul dreptății.	10. Învață-mă să fac voia Ta, că Tu ești Dumnezeuul meu. Duhul Tău cel bun să mă povățuiască la pământul dreptății.
11. De dragul numelui Tău, Doamne, mă vei via; întru dreptatea Ta îmi vei scoate sufletul din necaz	11. Pentru numele Tău, Doamne, dăruiește-mi viață. Întru dreptatea Ta scoate din necaz sufletul meu.
12. și întru mila Ta îi vei stârpi pe vrăjmașii mei și-i vei nimici pe toți cei ce-mi necăjesc sufletul, că eu sunt robul Tău.	12. Fă bunătate de stârpește pe vrăjmașii mei și pierde pe toți cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sunt robul Tău.

Încă din primul verset al psalmului, mitropolitul Bartolomeu stabilește un raport foarte clar pentru înțelegerea ulterioară a tuturor sensurilor textului: omul se roagă, dar numai Dumnezeu este Cel Care ascultă și poate împlini rugăciunea. În concepția sa, acest lucru se

realizează prin schimbarea topicii cuvintelor („a asculta”) și a pozițiilor din cadrul frazei și prin inversiune, una dintre regulile de bază ale diortosirii propuse. Este o diferență mare între „a auzi” și „a asculta”! Majoritatea copiilor aud, ascultă, dar aceasta nu înseamnă că toți sunt ascultători. Același principiu se aplică și în cazul adulților. De aceea, Mântuitorul Hristos S-a adresat adeseori contemporanilor Săi și, prin ei, nouă, tuturor: „Cine are urechi de auzit să audă!”. Urechea este doar un canal informativ care înlesnește pătrunderea informației în Templul ascultării smerite și a împlinirii în faptă. Termenului „credincioșia”, suficient de ambiguu pentru majoritatea cititorilor, îi este preferat „adevărul”, care aduce un plus de înțelegere pasajului, dacă îl vom asocia celui de „dreptate”.

Rugăciunea disperată, pentru că *Psalmul 142* este un psalm al implorării³², al pocăinței (să nu uităm că acest psalm a fost compus de David când Abesalom, fiul său, îl urmărea), capătă profunzime în versetul 2 al versiunii diortosite de mitropolitul Bartolomeu: „și să nu intri la judecată cu robul tău”, adică să nu mă judeci pedepsindu-mă pentru „că’n fața Ta nimeni din cei vii nu va fi drept”. Din nou, inversiunea: „că’n fața Ta nimeni”, comparativ cu versiunea sinodală: „că nimeni nu-i drept înaintea Ta” confirmă rolurile foarte bine stabilite în iconomia mântuirii: Dumnezeu judecă și poate pedepsi cu dreptate, pe când omul nu poate decât să accepte, rugându-se întru ascultare smerită. Schimbarea timpului prezent – „nu-i drept” (din versiunea sinodală) – cu cel viitor – „nu va fi drept” (versiunea Bartolomeu Anania) – dă o altă perspectivă textului. Dacă acum nu sunt drept, există posibilitatea ca mâine să fiu drept, adică egal cu Dumnezeu, singurul Care este drept prin excelență. Ori acest lucru nu este posibil! De aceea, „nimeni nu va fi drept”, nimeni nu-și poate câștiga singur mântuirea, aceasta este darul iubirii dumnezeiești (*Romani*

³² Cristian BĂDILIȚĂ, Francisca BĂLTĂCEANU, Monica BROȘTEANU (eds), *Septuaginta. Psalmii, Odele, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea cântărilor*, trad. C. Bădiliță, F. Băltăceanu, F. Bechet, M. Broșteanu, I. Costa, M.D. Cruceru, C. Gașpar, E. Munteanu, I. Pătrulescu, Ed. Polirom, Iași, 2006, p. 19.

3, 20; *Galateni* 2, 16). Omul se poate îndrepta și transforma, dar nu se poate îndreptăți singur. Niciodată nu va putea fi drept în totalitate (asemenea lui Dumnezeu, Cel Care și-a pierdut încrederea în noi prin păcatul neascultării protopărinților Adam și Eva).

Conjunția „că” (din construcția: „Că vrăjmașul mi-a prigonit sufletul” – versiunea Bartolomeu Anania), care nu apare în versetul 3 al versiunii sinodale, creează o relație firească între versetele 2 și 3, și anume aceea de cauzalitate, David motivându-și în continuare greșeala. Opoziția temporală între „prigonește” (din varianta sinodală) și „a prigonit” (din versiunea mitropolitului Bartolomeu) este una extrem de fină. Timpul prezent este un timp al realității, exprimă doar voința vrăjmașului, nicio intenție de a mă opune, ca și cum vrăjmașul m-a supus și eu nu mai lupt nicicum împotriva lui. Forma „a prigonit” sugerează mai degrabă o acțiune trecută și terminată în sine. Nu știm cum s-a manifestat, dar vrăjmașul o reia în alt fel, mai abitir: „cu tălpile calcă pe viața mea” (versiunea Bartolomeu Anania). Cu alte cuvinte, în concepția mitropolitului Bartolomeu Anania, vrăjmașul ne atacă permanent, perfecționându-și metodele și apelând la cele mai perfide trucuri pentru a ne prinde în mrejele lui nimicitoare.

Este interesant a căuta motivul pentru care expresia „a călca în picioare” (din versiunea sinodală) a fost înlocuită în versiunea mitropolitului Bartolomeu cu „tălpile calcă pe viața mea”, când asocierea substantivului la plural – „tălpile” – cu verbul „a călca” este un pleonasm ușor deductibil și chiar indezirabil într-un text corectat și din punct de vedere al greșelilor gramaticale. Se poate presupune că termenul „tălpile” ar sugera forța extremă a vrăjmașului. Pe de altă parte, termenul „talpă” desemnează și laba piciorului animalelor. Deci, o ființă rațională, purtătoare de Dumnezeu prin suflet, este degradată de una irațională, care se manifestă numai instinctiv. Talpa semnifică și pielea groasă, tăbăcită, din care se pot face pinzele, așadar un obiect destinat bătucirii pământului, cu toate impuritățile lui. Ori noi știm că sufletul ar trebui să fie pur, imaculat,

neamestecat cu stricăciunea. Când vorbim de talpă ne mai putem referi și la un lemn gros, grindă, pe care se așază temelia unei case. De aici și expresia populară „talpa iadului”³³, pentru iadul cel mai de jos – „adâncul iadului”, pe care nu ar trebui deloc să o excludem din intențiile stilistice ale poetului Valeriu Anania. În concluzie, pluralul „tălpile” ne duce cu gândul la puterea nemăsurată a diavolului, neputând neglija bogăția de sensuri pe care le-a luat în calcul mitropolitul Bartolomeu atunci când, cu bună știință, l-a introdus în ansamblul versetului 3 și al întregului psalm tocmai pentru a reda „gravitatea” acțiunilor repetate ale necuratului.

Mitropolitul Bartolomeu a urmărit, prin această diortosire, și crearea unui limbaj savuros, fermecător, plăcut auzului, melodios, dar care să fie și cât mai apropiat de gândirea și trăirea interioară a lui David atunci când a compus acest memorabil psalm. În sensul acesta, pune în atenția colectivă deseori cuvinte nefolosite sau rar folosite din masa vocabularului limbii române în vocabularul fundamental.

Versetul 4 al versiunii mitropolitului Anania ne vorbește despre o „inimă tulburată”, pe când versiunea sinodală despre o „inimă încremenită”. Aceste două epitete par a exprima unul și același lucru, însă eruditul ierarh preferă termenul „tulburat” tocmai pentru bogăția de înțelesuri: o inimă încremenită este blocată, înghețată, amorțită, în timp ce o inimă tulburată este mai degrabă zburcuciată, agitată, neliniștită, ceea ce o face activă în contextul îndreptării, căutând o cale de scăpare.

În versetul 5 din versiunea sinodală apare sintagma „de demult”: „adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult”, care a fost înlocuită de mitropolitul Bartolomeu cu sintagma „de odinioară”. Ele sunt aproape sinonime, numai că „odinioară” mai înseamnă și „înainte de”, în cazul acesta, „înainte de vreme”, adică de vremurile când timpul abia începea să fie măsurat în convenții omenești (zile, luni

³³ Valeriu ANANIA, *Cerurile Oltului. Scoliile Arhimandritului Bartolomeu la o suită de imagini fotografice*, Ed. Pro, București, ²1998, p. 286.

sau ani). Sf. Grigorie cel Mare consideră că este vorba de zilele paradisiace, cele dinaintea căderii omului. De aceea „la toate lucrurile Tale am cugetat,/la faptele mâinilor Tale am gândit”.

Încă o dată, printr-un procedeu stilistic de mare finețe – schimbarea topicii – „Spre Tine mi-am întins mâinile” (versiunea Bartolomeu Anania) în comparație cu „Întins-am către Tine mâinile mele” din versetul 6, autorul îi oferă cuvenita întâietate lui Dumnezeu, Care ascultă strigătul rugăciunii și o poate îndeplini. Acest fapt este subliniat și de înlocuirea prepoziției „către” cu „spre”, care indică mult mai precis receptorul rugăciunii. Din nou, o chestiune de nuanță și de interpretare, pentru că aceste două prepoziții sunt realmente apropiate ca sens. În versiunea sinodală, versetul 6 („întins-am către Tine mâinile mele, sufletul meu ca un pământ însetoșat”) vrea să spună că David își întinde mâinile și sufletul către Dumnezeu, pe când versiunea mitropolitului Bartolomeu Anania accentuează ideea că întinderea mâinilor spre Dumnezeu este o consecință firească a unui suflet însetat după divinitate: „Spre Tine mi-am întins mâinile; pentru că (din cauză că) sufletul meu era însetat după Tine”. Sf. Ioan Gură de Aur atrage atenția asupra faptului că această întindere a mâinilor sugerează un elan mare, ca și cum omul ar ieși din trupul său pentru a goni spre Dumnezeu.

Realizarea subordonatei „duhul meu a slăbit” prin parataxă din versiunea Bartolomeu Anania, față de joncțiune în versiunea sinodală: „Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu” din versetul 7 creează impresia unei desfășurări mai rapide a acțiunii. Renunțarea la conjuncție și schimbarea topicii în versiunea Bartolomeu Anania („duhul meu a slăbit”) mută accentul de pe predicatul „a slăbit” pe subiectul „duhul”. O cu totul altă perspectivă din punct de vedere duhovnicesc: acum, în momentul acesta, auzi-mă, Doamne! Duhul meu este slăbit.

Putem presupune că utilizarea substantivului „groapă” în locul lui „mormânt” din versetul 7 are o intenție peiorativă, degradantă. Unul

dintre înțelesurile cuvântului „mormânt”, conform *Dicționarului explicativ al limbii române*³⁴, este acela de monument ridicat în onoarea celui adormit, ori cel căruia îi slăbește duhul nu mai merită onorat. El va beneficia de o banală groapă în care va fi înhumat. Cu alte cuvinte, David este conștient de gravitatea „greșelilor” și a „greșalelor” sale și cunoaște foarte bine sfârșitul celor în care duhul nu lucrează (paronimia este intenționată; mitropolitul Bartolomeu deosebește clar „greșelile” de „greșale”; „greșeli” sunt cele de zi cu zi – am greșit față de cineva –, pe când „greșalele” se referă la păcate – „greșit-am la cer și înaintea Ta”, spre exemplu). Nu mai vorbim de faptul că și mitropolitul Bartolomeu considera că omul este format din trei elemente distincte: trup, suflet și duh, duhul fiind partea superioară, îmbunătățită (duhovnicească) a sufletului. De aici putem înțelege de ce, în mod obsesiv, în ansamblul psalmului, în versiunea mitropolitului Bartolomeu Anania accentul cade pe relația dintre Dumnezeu și duhul omului. Amintim în treacăt și de înlocuirea lui „coboară” cu „pogoară”, preferat, credem, tocmai pentru rezonanța și melodicitatea lui liturgică. Poți să te cobori și nu să te pogori dintr-o mașină, așa cum mult mai firesc sună: Hristos S-a pogorât în iad decât S-a coborât la iad. Și de această dată semnalăm finețea stilistică a artistului Anania.

„Arată-mi calea pe care voi merge” (versetul 8 din versiunea sinodală) este mult mai sărac în sens decât „Fă-mi cunoscută, Doamne, calea pe care voi merge” (din versiunea Bartolomeu Anania). „Arăta” este mai degrabă un gest cu mâna, cu capul sau cu ochiul, pe când „a cunoaște” presupune o înțelegere profundă a drumului ce urmează a fi parcurs. De altfel, la această distincție clară între „a ști”, „a înțelege” și „a cunoaște” a dorit mitropolitul Bartolomeu să ajungă toți cei care vor lectura cu atenție Sfânta Scriptură în varianta lui:

³⁴ *** , *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, ²1998, p. 654.

„Prin urmare, cititorule, dacă vei deschide Cartea din simplă curiozitate sau deprindere, spre a-ți împlini nevoia de a ști, și dacă ai străbătut-o ca pe un simplu act de cultură, fii sigur că nu o vei uita [...]. Dacă, pentru nevoia de a înțelege, o vei cerceta a doua și a treia oară, mai cu de-amănuntul, cu nctineli și reveniri, dacă îți vei pune gândul pe textul din față și pe cele paralele, însemnate alături, atunci cugetul tău va fi în stare să pipăie înțelesurile din spatele cuvintelor, să pătrundă în luminișurile alegorice ale întâmplărilor [...]. În același timp, reliefurile noii tale lecturi îți vor deschide calea de acces către întreaga cultură europeană, în tot ce are ea mai înalt și mai frumos de-a lungul ultimului mileniu.

Dar dacă, pentru nevoia de a cunoaște, te vei deprinde s'o citești nu atât pe dinafară, cât mai ales pe dinăuntru, dacă sufletul ți se va aprinde în văpaia celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor, atunci dorul acesta îți va descoperi că, de vreme ce toate cărțile acestei Cărți au fost scrise de dragul unui singur personaj, Iisus Hristos, prevestindu-L și vestindu-L, și de vreme ce Iisus Hristos a venit în lume de dragul unei singure făpturi, omul, înseamnă că toată Cartea se îndreaptă spre o singură ființă, care ești tu, cititorule”³⁵.

În versetul 9, mitropolitul Bartolomeu propune ca noutate și finalitatea alergării spre Dumnezeu: „Scapă-mă de vrăjmașii mei, Doamne/că la Tine am alergat să scap”. Acest „am alergat să scap” exprimă și acțiunea în sine, dar și motivația alergării spre Dumnezeu în comparație cu mai puțin bogatul în semnificații verb, la prezent, „alerg”. Adică, scapă-mă de vrăjmașii mei pentru că numai Tu ai această putere și eu din acest motiv am alergat spre Tine, pentru a mă izbăvi de insistența și apăsarea dușmanilor de orice fel.

Înlocuirea verbului „a povățui” din versetul 10 („Duhul Tău cel bun să mă povățuiască la pământul dreptății”) cu sinonimul lui, mult mai nimerit și mai bogat semantic, „a călăuzi” („Duhul Tău

³⁵ † Bartolomeu Valeriu ANANIA, „Cuvânt lămuritor asupra Sfintei Scripturi...”, p. 7-8.

cel bun mă va călăuzi”) aduce cu sine un plus de înțelegere pentru noi, cititorii, confirmând capacitatea ierarhului de a crea efecte stilistice majore printr-o aparent „nesemnificativă” mutare, ca pe o tablă de șah. Povața este percepută mai degrabă ca un sfat teoretic, dat sau primit înaintea unei călătorii, să spunem. Însă, pe parcursul drumului călătorul pare a fi singur. „A călăuzi”, în schimb, implică însoțirea călătorului pas cu pas. Direcția de mers, orientarea, locurile de popas sunt permanent indicate. Iată cum versiunea Bartolomeu Anania capătă concretețe, îl face pe creștin să înțeleagă limpede ideea că nu este singur niciodată, chiar dacă Cel Care îl călăuzește este nevăzut. Indicativul viitor „va călăuzi”, ca mod al siguranței, al realității împlinite sau gata să se împlinească, exprimă încredere multă, desăvârșită, față de conjunctivul „să povățuiască”, ce ne situează undeva în zona intenției sau a așteptării.

Versetul 11, în versiunea Bartolomeu Anania, începe cu o expresie atât de folosită de marele ierarh în predicile sale de o frumusețe rară: „De dragul numelui Tău mă vei via”, în comparație cu: „Pentru numele Tău, Doamne, dăruiește-mi viață”, lipsit de noimă semantică și estetică. „De dragul numelui Tău” ne duce cu gândul la iubirea cu care Dumnezeu îl înconjoară pe om, pentru că de dragul lui a luat chip de rob, dar și la iubirea pe care omul o dăruiește lui Dumnezeu, ca semn al filiației și recunoștinței veșnice. Cu alte cuvinte, „Te iubesc, Doamne, de aceea mă vei via”. Dintre cele cinci semnificații ale verbului „a via” propuse de *Dicționarul explicativ al limbii române*³⁶, patru îl recomandă pentru contextul versetului: 1. a exista, a trăi; 2. a trăi într-un anumit fel; 3. a trăi cu cineva; 4. a dura, a dăinui. Din punct de vedere semantic, imperativul „dăruiește” nu are ce căuta în interiorul unei rugăciuni, întrucât David, „pocăitul”, imploră iertare pentru continuitatea vieții întru Dumnezeu. Forma de indicativ viitor „vei via” subliniază încrederea regelui în bunătatea lui Dumnezeu, care se manifestă în mila concretizată în faptă, aceea de

³⁶ *** , *Dicționarul explicativ al limbii române*, p. 1159.

a-l scăpa de vrăjmași („și întru mila Ta îi vei stârpi pe vrăjmașii mei” – versiunea Bartolomeu Anania). De altfel, într-o predică memorabilă rostită în Duminica Samarineanului milostiv, mitropolitul Bartolomeu pune accentul pe diferența evidentă între mila privită ca un sentiment lăudabil și mila ca o acțiune concretă de ajutorare, precizând că de la una la cealaltă este un drum anevoios de lung.

Prin schimbarea timpurilor verbale din prezent în viitor, în special în ultima parte a psalmului (mă va călăuzi, mă vei via, îmi vei scoate, îi vei stârpi, îi vei nimici), mitropolitul Bartolomeu deschide o nouă perspectivă rugăciunii davidice de implorare a divinității: valabilitatea ei nu expiră în prezent, ci se prelungește în nădejdea viitoare viețuirii cu Dumnezeu.

„Iisus Hristos – Păstorul cel bun” (Ioan 10, 1-18) în diortosirea mitropolitului Bartolomeu Anania

Versiunea sinodală	Versiunea Bartolomeu Anania
1. Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe ușă, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar.	1. Adevăr, adevăr vă spun: Cel ce nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe oareunde, acela este fur și tâlhar.
2. Iar cel ce intră prin ușă este păstorul oilor.	2. Dar cel ce intră pe ușă este păstorul oilor.
3. Acestuia portarul îi deschide și oile ascultă de glasul lui, și oile sale le cheamă pe nume și le mână afară.	3. Acestuia portarul îi deschide și oile ascultă de glasul lui și el își cheamă oile pe nume și le scoate afară.
4. Și când le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor, și oile merg după el, căci cunosc glasul lui.	4. Și când pe toate ale lui le scoate afară, el merge înaintea lor și oile îl urmează, fiindcă-i cunosc glasul.

Versiunea sinodală	Versiunea Bartolomeu Anania
5. Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul lui.	5. Dar pe un străin ele nu-l urmează, ci fug de el, fiindcă ele nu cunosc glasul străinilor.
6. Această pildă le-a spus-o Iisus, dar ei n-au înțeles ce înseamnă cuvintele Lui.	6. Această pildă le-a spus-o Iisus, dar ei n'au înțeles ce însemnau cele ce le grăia.
7. A zis deci iarăși Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sunt ușa oilor.	7. A zis deci iarăși Iisus: „Adevăr, adevăr vă spun: Eu sunt ușa oilor.
8. Toți câți au venit mai înainte de Mine sunt furi și tâlhari, dar oile nu i-au ascultat.	8. Toți câți au venit mai înainte de Mine sunt furi și tâlhari, iar oile nu i-au ascultat.
9. Eu sunt ușa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla.	9. Eu sunt ușa. De va intra cineva prin Mine, se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla.
10. Furul nu vine decât ca să fure și să junghie și să piardă. Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă.	10. Furul nu vine decât să fure și să junghie și să piardă. Eu am venit ca viață să aibă, și din belșug s'o aibă.
11. Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale.	11. Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun sufletul său și-l pune pentru oi.
12. Iar cel plătit și cel care nu este păstor, și ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind și lasă oile și fuge; și lupul le răpește și le risipește.	12. Dar simbriașul și cel ce nu este păstor și cel ce nu este stăpân al oilor vede lupul venind și lasă oile și fuge; și lupul le răpește și le risipește.
13. Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit și nu are grijă de oi.	13. Iar simbriașul fuge, fiindcă simbriaș este și nu de oi îi este lui aminte.
14. Eu sunt păstorul cel bun și cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine.	14. Eu sunt Păstorul cel bun, și Mi le cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine.

Versiunea sinodală	Versiunea Bartolomeu Anania
15. Precum Mă cunoaște Tatăl și Eu cunosc pe Tatăl. Și sufletul Îmi pun pentru oi.	15. Așa cum Tatăl Mă cunoaște pe Mine, tot așa Îl cunosc Eu pe Tatăl. Și viața Mea Mi-o pun pentru oi.
16. Am și alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc, și vor auzi glasul Meu și va fi o turmă și un păstor.	16. Și alte oi am, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc; și glasul Mi-l vor auzi, și va fi o turmă și un păstor.
17. Pentru aceasta Mă iubește Tatăl, fiindcă Eu Îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau.	17. De aceea Mă iubește Tatăl, că Eu viața Mi-o pun, pentru ca iarăși s'o iau.
18. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun. Putere am Eu ca să-l pun și putere am iarăși ca să-l iau. Această poruncă am primit-o de la Tatăl Meu.	18. Nimeni n'o ia de la Mine, ci Eu Însumi o pun. Putere am ca s'o pun și putere am ca iarăși s'o iau. Această poruncă am primit-o de la Tatăl Meu.

Nihil nove sub sole (*Ecclesiastul* 1, 9) ar spune cei preocupați doar de mesajul teologic al acestui pasaj scripturistic, dacă ar lectura în paralel versiunea sinodală cu aceea jubiliară a Sfintei Scripturi. Lucrurile nu stau întocmai, pentru că o analiză mai atentă a textelor (nu neapărat comparativă sau exhaustivă) dezvăluie sensuri noi în diortosirea mitropolitului Bartolomeu, bazate pe lexicul folosit precum și pe sintaxă. Considerăm că nu este cazul a insista asupra topicii cuvintelor sau a propozițiilor în cadrul frazei, întrucât aceasta este o constantă a Bibliei Bartolomeu Anania.

Verbul „a mâna” (din versiunea sinodală) din latinescul *minari* – „a amenința” – păstrează în sine ideea de obligativitate, de imbold exterior, pe când verbul „a scoate” (din versiunea Bartolomeu Anania) are

sensul bine definit de „a elibera”. Așa că Păstorul cel bun eliberează oile Sale de sub stăpânirea celui rău, El este salvatorul lor și nu le obligă să meargă în direcția sugerată de El. Creștinismul este, prin excelență, credința libertății, promovată de Mântuitorul Hristos și despre care părintele Bartolomeu a pomenit în multe dintre cuvântările sale.

Reflexivul „își” din expresia „își cheamă oile sale” (versiunea Bartolomeu Anania), cu funcție de atribut pronominal în dativul posesiv, este mult mai sugestiv decât atributul adjectival „sale” pentru a exprima legătura indestructibilă dintre păstor și oi.

„A merge” (versetul 4) înseamnă „a te deplasa, a ieși dintr-o stare de nemișcare”, de multe ori într-o direcție necunoscută (merg să-mi limpezesc gândurile), alteori într-un sens anume (merg la Biserică). Așadar, acțiunea verbului presupune uneori țeluri diferite, alteori nedefinite. Versiunea sinodală folosește același verb și pentru Păstorul cel bun, și pentru oi: „merge înaintea oilor și oile merg după el”, pe când cea jubiliară se folosește de o aparentă sinonimie: „el merge înaintea oilor și oile îl urmează”. El merge pentru că are o țintă precisă, știe calea, adevărul și viața, oile nu merg, ele îl urmează, îi calcă pe urme, fiind conștiente că, numai ținându-se aproape de păstor, se vor salva de lupi. De unde vine această înțelepciune? Au cunoscut glasul autentic al Adevărului și se vor feri de glasul înșelător al străinului.

„Eu sunt Păstorul cel bun” (versetul 11) este o primă confirmare a Mântuitorului Iisus Hristos în fața fariseilor. În afirmațiile aparent identice, Păstorul cel bun „sufletul și-l pune pentru oi” (versiunea Anania), în comparație cu „sufletul și-l pune pentru oile sale” (versiunea sinodală), apare ca diferență cuvântul „sale” care, din punctul nostru de vedere, reprezintă o limitare: păstorul se îngrijește numai de anumite oi, dintr-o turmă specială. Mitropolitul Bartolomeu nu folosește „oile sale” motivat fiind de mesajul Mântuitorului în sine, că nu a venit în lume doar pentru o anumită categorie de oameni. În fapt, acest lucru a încercat să-l demonstreze Hristos în toate

confruntările sale cu fariseii și cărturarii, care trăiau cu sentimentul că numai ei sunt drepecți în fața lui Dumnezeu și mântuirea, din această pricină, li s-ar cuveni numai lor. Nu este lipsit de importanță faptul că în versiunea sinodală accentul cade pe verbul „a pune” și nu pe „suflet”, cum găsim în versiunea Bartolomeu Anania.

Fie „cel plătit” (versiunea sinodală), fie „simbriaș” (versiunea Bartolomeu Anania), oameni angajați și remunerați pentru paza oilor, aceștia nu sunt păstori adevărați, de încredere, devotați și loiali. Pe ei îi atrage și îi stimulează doar banul – ochiul dracului –, simbria pentru munca depusă în condiții normale – să nu vină cumva lupul, altfel lasă oile și fug. Aici se poate vorbi de răspundere (responsabilitate), precum și de conștiința celui ce prestează un serviciu pe bani: pentru că oile nu sunt în proprietatea simbriașului, acesta este preocupat, în cel mai bun caz, doar a-și împlini îndatoririle de serviciu, nimic mai mult. Pe când stăpânul lor (proprietarul) se îngrijește de oi, conștient fiind de faptul că acestea îi aparțin, astfel se creează o legătură între păstor și oi, bazată nu numai pe un contract de prestări servicii. Atunci anafóra „Eu sunt Păstorul cel bun” este menită să facă diferența între păstorul plătit, cel căruia nu-i prea pasă de turmă, și păstorul care plătește cu sufletul său prețul turmei (versetul 15).

Îndrăznim să credem că, prin folosirea alternativă a substantivelor „viață” (versetele 15 și 17) și „suflet” (versetul 11), ambele jertfite pentru viața oilor, mitropolitul Bartolomeu încearcă să evidențieze în acest pasaj scripturistic prezența dogmei Sfintei Treimi, cea despre care știm că a scris multe rânduri și în opera sa literară³⁷. Știind cine rostește această pildă, înțelegem că sufletul său nu poate fi decât Duhul Sfânt (Treimic), care se pune zălog nu pentru anumite oi preferate, ci pentru toate oile care aud, ascultă și pricep glasul Păstorului

³⁷ Recomandăm povestirea „Tustreiu”, în: Valeriu ANANIA, *Amintirile pelerinului apter*, Ed. Polirom, Iași, 2009, pp. 241-265, precum și subcapitolul „Sfânta Treime de la Surpatele”, în: V. ANANIA, *Cerurile Oltului...*, pp. 342-358.

celui Bun. Încrâncenați în respectarea *ad literam* a legii lui Moise, pentru ei metafora/analogia/sinecdoca „Păstorul cel bun” folosită pentru Mântuitorul Hristos este mult prea mult. În versetul 11, ambele versiuni percep sensul cuvântului „păstor” *stricto sensu*, ca om – așa cum o fac, de fapt, și iudeii. Este lesne de înțeles că, pentru om, sufletul este lucrul cel mai de preț (suflarea de viață a lui Dumnezeu). În versetele 15 și 17, Mântuitorul – Păstorul cel bun – Se definește în relație cu Tatăl și, implicit, cu Duhul Sfânt – Sufletul –, pe care nu are cum să-L piardă, întrucât este parte integrantă a Sfintei Treimi. Aici viața devine prețul cel mai scump pentru Dumnezeu, ca om. Prin aceasta, Mântuitorul Hristos le proorocește iudeilor Pățimirea, Jertfa și Învierea care Îl așteaptă: „Mai mare iubire decât aceasta nimeni nu are: să-și pună viața pentru prietenii săi” (*Ioan* 15, 13).

Concluzii

Cu nădejdea că am reușit să reactivăm interesul pentru citirea și, de ce nu, analiza atentă a textului Sfintei Scripturi în cheie pedagogică, tradus, diortosit și adnotat de părintele Bartolomeu Anania, prin evidențierea unor îmbunătățiri evidente ale *Psalmului 142* și ale pasajului scripturistic *Ioan* (10, 1-18), ne exprimăm dorința pe deplin justificată ca „bătrânul oștean” să fie deranjat în pământul reavăn de sub talpa Catedralei clujene și în studiile ce vor urma, pentru că avem cu toții câte ceva de învățat de la el. De altfel,

„strădania autorului de a aduce textul sfânt în limbajul vremii contemporane, așa cum se prezintă, nu înseamnă o îndepărtare de specificul limbajului biblic, de miresma graiului coesian, de farmecul slovei inspirate de la Bălgrad, nicio ancorare în limbajul comun ori asimilarea limbajului textelor laice, ci, în primul rând, redescoperirea

unor noi valențe de exprimare a limbajului românesc, de adaptare a Revelației la forma de comunicare și percepere contemporană”³⁸.

Summary: Metropolitan Bartolomeu Anania – Teacher of the Godly Scriptures

‘Life beats the movie’. With this expression we could also describe the passage through the life of metropolitan Bartolomeu Valeriu Anania, which constitutes a veritable pedagogic manual, from which lesson after lesson can be extracted at any time, applicable to our daily experiences. Even if he was not a pedagogue in the true sense of the word (pedagogical writings, catechesis or a long career in the service of the ‘chair’ etc.), the experience of his tumultuous life, his literary and theological work places him in the long line of Romanian Christian pedagogic catechists- orthodox.

The first part of the present study tries to present his biography, along with his fundamental work, namely, the translation of the Holy Scriptures and the provision of annotations necessary for its understanding. What concerned us was the development of biblical hermeneutic principles, starting from two passages, namely Psalm 142 and John 10:1-18. With the hope that we have succeeded in reactivating the interest in reading and why not, the careful analysis of the text of the Holy Scripture in a pedagogical key, translated, diortosite and annotated by father Bartolomeu Anania, by highlighting some obvious improvements of Psalm 142 and of the scriptural passage (Jh. 10:1-18), we express our fully justified desire that the ‘old man from Osteen’ be disturbed in the Reavan soil under the sole of the Cluj Cathedral and in the studies that will follow, because we all have something to learn from him.

³⁸ S. TOFANĂ, „Bartolomeu Valeriu Anania – o pagină de istorie...”, p. 72.